

Høringsuttalelse om postdirektivets tilleggsutredning

Hvorfor skal vi avvikle dagens gode og selvfinansierende ordning for brevpost bare fordi et EU-direktiv krever det?

Nei til EU viser til den utlyste høringen om «Tilleggsutredning liberalisering postmarkedet». Vi ønsker å kommentere følgende forhold:

I. Spørsmålet om offentlig kompensasjon

Notatet legger til grunn, som hovedrapporten (SNF-rapport nr. 3/09), at Posten vil få offentlig kompensasjon for pålagte tjenester utover det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt.¹

Dette er fortsatt en like usikker forutsetning. Metodisk er dette et merkelig utgangspunkt for en utredning som skal gå inn i mulige konsekvenser av postdirektivet og liberalisering.

Ekstrakostnadene ved å opprettholde et likeverdig nasjonalt tilbud etter liberaliseringen kan dekkes over statsbudsjettet gjennom avtaler med Posten Norge. Men da blir støtten til Posten del av hvert eneste budsjettforlik på Stortinget, i stadig kamp mot alle andre gode formål. Det gir ikke noe langsiktig grunnlag for driftsopplegget til Posten og vil skape usikkerhet omkring det faktiske tilbudet i distriktene. Direktivet gir, for Norges del, ESA rett til å overvåke hvordan enhetsportoen finansieres. Offentlig næringsstøtte er i strid med EU-traktaten og EØS-avtalens hovedprinsipper om fri konkurranse. Akkurat hvor smertegrensen går kan verken Stortinget eller regjeringen bestemme, det vil være opp til ESA og EFTA-domstolen å avgjøre.

II. Postdirektivet kan gi sosial dumping

Notatet legger til grunn at det vil komme en ny aktør som fratar Posten Norge en vesentlig del av markedet for massebrev i de sentrale strøk, men at denne nye aktøren ikke vil gi

Nr. 9, september 2009

Forfatter: Morten Harper, utredningsleder i Nei til EU.

Kategori: EØS

Stikkord:

- Postdirektivet
- Distriktene
- Næringsliv
- Sosial dumping
- Reservasjonsretten

Bakgrunn:

EU er på vei mot full konkurranse om å frakte brev og pakkepost. I 1997 innførte EU konkurranse på all post over 350 gram (EUs første postdirektiv). Fra 1. januar 2003 ble det så fri konkurranse om alle postsendinger over 100 gram. Tre år etter ble vektgrensa satt ned til 50 gram, begge deler i henhold til EUs andre postdirektiv. Så i februar 2008 vedtok EU et tredje postdirektiv, som skal slippe løs konkurransen også for brev under 50 gram. Fristen for å sette det ut i livet er satt til 1.1.2011. Noen land, særlig fra Øst-Europa, kan vente til 1.1.2013.

Norge må ta stilling til også det nye postdirektivet gjennom EØS-avtalen. Tidligere i år ba Samferdselsdepartementet Samfunns- og næringslivsforskning AS i Bergen utrede konsekvenser ved en full liberalisering av posttjenestene (SNF-rapport nr. 3/09 Effekter ved en liberalisering av det norske postmarkedet). Nei til EUs kommentarer til denne rapporten finnes i faktaark nr. 3 2009.

Samfunns- og næringslivsforskning AS har nå, igjen på oppdrag fra Samferdselsdepartementet, laget en tilleggsutredning om konsekvenser for næringsliv i distriktene, de postansatte, miljø og kompensasjonsfond for å dekke de ulønnsomme posttjenestene (SNF arbeidsnotat nr 23/09, Liberalisering av postmarkedet i Norge utdypning av enkelte problemstillinger). Notatet ble lagt frem for offentlig høring, med frist 31. august. Dette faktaarket gjengir Nei til EUs høringsuttalelse.

et press som forringer lønns- og arbeidsbetingelser i bransjen.² Man har da ikke tatt hensyn til pensjonsforhold. Tidligere forvaltningsbedrifter som Posten har gjerne bedre vilkår for de ansatte enn i privat sektor³, der de fleste kun har tjenestepensjon på det minimumsnivå som kreves i henhold til OTP.

Forbeholdet angående pensjon er et viktig moment. Her kan en ny brevpostaktør kutte kostnader ved å gi dårligere pensjonsordningene for de ansatte. Dette vil igjen kunne føre til et negativt press mot nivået på pensjonsordninger i Posten.

Allerede i dag ser vi en økende bruk av kontraktører i postbransjen. Posten Norge samlet som kjent deler av sine virksomheter under den nye merkevaren Bring i september i fjor. Mens Posten Norges virksomhet er basert på fast ansatte, har Bring en helt annen organisasjonsoppbygging. Store deler av driften, spesielt er dette helt dominerende blant sjåførere og bilbud, er basert på innleide kontraktører og franchiseløsning. Dette viser med all tydelighet at et nytt brevpostfirma, som notatet forventer vil komme med liberaliseringen, kan etablere seg uten at vi kan være sikre på at lønns- og arbeidsvilkår blir ivaretatt på nivå med det Posten Norge har i dag,

Konklusjonen om at liberaliseringen ikke vil føre til sosial dumping er dessuten stikk i strid med observerte erfaringer i flere andre europeiske land. Notatet går gjennom og sammenligner forholdene i Sverige, Nederland og Tyskland. Mens Tyskland har et nokså annerledes arbeidsmarked, påvises det at Nederland er relativt likt Norge.⁴ Det burde derfor være all grunn til å frykte et lignende press for sosial dumping, slik vi har sett i postsektoren i Nederland. Vi mener notatet underdriver et slikt scenario, for å ikke rokke ved utgangshypotesen.

Det internasjonale postforbundet (UNI) utga tidligere i år en rapport om virkningene av postliberaliseringen, med fokus på de ansattes vilkår.⁵

Her beskrives utviklingen i flere land, særlig Tyskland og Nederland. Den overordnede konklusjonen er slik: «The liberalisation process has not only led to the deterioration of working conditions in the postal sector but it has also led to the deterioration of wage levels and in certain cases to wage dumping.»⁶

Rapporten dokumenterer at de nye postmarkedsaktørene i Nederland har dumpet lønningene. Det er mer bruk av deltidsysselsatte og kontraktører. Postombærerne i de nye firmaene har en gjennomsnittslønn på 6-8 euro i timen, mens en ansatt i det opprinnelige monopolselskapet TNT har en timelønn omkring 15 euro. Påvisningen i SNFs notat av likhetstrekkene ved arbeidsmarkedene i Nederland og Norge gir styrket grunn til å frykte en lignende utvikling her til lands med postdirektivet.

UNI-rapporten skriver videre: «The postal industry is one where labour costs represent a large part of overall costs, which makes it a labour intensive industry. New competitors may use wage dumping as a way to acquire more market shares but, not only do workers suffer, but the quality of service does too, which impacts on the customer and in turn on the company itself. Another serious fact is that such low wages and working conditions set a downwards spiral for the whole postal industry, making postal workers fall into the low paid-workers category.»⁷

III. Økte kostnader for næringsliv i distriktene

Notatet konkluderer med at prisen for masseutsendelser i distriktene vil øke, men at virkningen ikke blir særlig stor.⁸

Det er opplagt at en markedsprising vil gi økte portokostnader for massebrev i distriktene. Som *brevmottagere* vil distriktsbedrifter trolig få overveltet disse økte kostnadene. Det er som nevnt også notatets konklusjon.

Når det gjelder *utsendelse* av massebrev, mener notatet at endringene vil bli lik for alle aktører: «Alle bedrifter som sender massebrev må betale samme porto for å nå en kunde i de sentrale strøk, og det samme gjelder for kunder i distriktene. Portoens bidrag til prisene for de kunder i de ulike deler av landet vil ikke avhenge av bedriftens lokalisering.»⁹ Man ser da bort fra at mange bedrifter har store deler av kundegrunnlaget i nærrområdene. Dvs. at distriktsbedrifter trolig vil merke denne kostnadsøkningen mer enn bedrifter i sentrale strøk. Sentral beliggenhet gir vanligvis også gir bedre mulighet for innlevering, slik at Posten Norge AS og eventuelle konkurrenter får en billigere og mer effektiv innlevering/innhenting/produksjon av postsendingene, enn ved innlevering ute i distriktene. Derfor er det også grunn til å anta at bedrifter med beliggenhet ute i distriktene vil bli belastet slike merkostnader.

Generelt har vi sett at postkonkurransen gir store bedrifter mulighet til å forhandle frem bedre vilkår. Mens de små og mellomstore bedriftene som dominerer næringslivet i distriktene ikke oppnår slike forbedrede vilkår. Også på denne måten vil postdirektivet gi en relativ svekkelse av konkurransevilkårene for næringsliv i distriktsnorge.

IV. Økte utslipp?

Notatet avviser ikke at liberaliseringen kan føre til økte utslipp fra postsektoren på grunn av parallekjøring og dermed økt transport.¹⁰ Ut fra målsetningen om å redusere utslippene av klimagassen CO₂, ikke minst fra transportsektoren, vil dette være en svært negativ utvikling.

V. Konklusjon

Tilleggsutredning fra SNF bekrefter en del av de problemene Nei til EU og andre tidligere har påpekt ved postdirektivet når det gjelder kostnader for næringslivet i distriktene. Notatet bagatelliserer imidlertid problemene knyttet til sosial dumping og drøfter ikke realismen i offentlig støtte av det omfanget som vil være nødvendig for å sikre et likeverdig nasjonalt tilbud som i dag.

Dagens brevmonopol og enhetsporto er en tilnærmet selvfinansierende ordning for å opprettholde gode og likeverdige posttjenester i hele landet og for alle kunder. Hvorfor skal vi avvikle den bare fordi et EU-direktiv krever det?

Nei til EU anbefaler fortsatt at Norge bruker reservasjonsretten i EØS mot postdirektivet.

Noter

- 1) SNF arbeidsnotat nr 23/09, *Liberalisering av postmarkedet i Norge utdypning av enkelte problemstillinger*, side vi.
- 2) Ibid, bl.a. side vi.
- 3) Ibid, side 18.
- 4) Ibid, side 16.
- 5) Rapporten *What has postal liberalization delivered – A study by UNI Post & Logistics on the liberalization of the postal sector*, mai 2009.
- 6) Ibid, side 17.
- 7) Ibid, side 18.
- 8) SNF arbeidsnotat nr 23/09, side viii og 33.
- 9) Ibid, side 32.
- 10) Ibid, side viii og 22.